

Kartläggning av visningsmiljöer

teknik för
äldre

© Hjälpmedelsinstitutet (HI), 2008
Författare: Eric Liljeström
Ansvarig handläggare: Ingela Sedin Nilsson
Ansvarig informatör: Magdalena Marklund
Formgivare: Bertil Örténstrand, Ordförandet AB
URN:NBN:se:hi-2008-08315 (pdf)
Best nr: 08315-pdf

Publikationen är utgiven endast i elektronisk form och kan hämtas i pdf-format på HIs webbplats, www.hi.se/publicerat. Den kan också beställas i alternativa format från HI.

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Bakgrund	8
2. Syfte	10
3. Frågeställningar	11
4. Mål	12
5. Avgränsningar	13
6. Metod	14
7. Genomförande	15
7.1 Frågeformulär	15
7.2 Besök och intervjuer – visningsmiljöer	15
7.3 Telefonintervjuer – visningsmiljöer.....	15
7.4 Besök och intervjuer – planerade visningsmiljöer	16
7.5 Telefonintervjuer – planerade visningsmiljöer.....	16
8. Resultat.....	17
8.1 Resultat – befintliga visningsmiljöer.....	17
8.1.1 Vilka visningsmiljöer finns i Sverige idag?	17
8.1.2 Vilka är huvudmännen/finansiärerna?.....	18
8.1.3 Hur drivs verksamheten?.....	20
8.1.4 Hur är visningsmiljöerna uppbyggda och vad visas?.....	21
8.1.5 Vilka är erfarenheterna?	24
8.2 Resultat – Planerade visningsmiljöer	26
8.2.1 Vad är bakgrunden till att man vill skapa en visningsmiljö?.....	27
8.2.2 – Vilka är huvudmännen/finansiärerna?	28
8.2.3 – Hur ska verksamheten drivas?	28
8.2.4 Hur planeras visningsmiljön vara uppbyggd och vad ska visas?.....	30
8.2.5 Vilken är målgruppen?.....	32
9. Reflektioner och diskussion.....	34
9.1 Visningsmiljöerna visar på goda resultat och tillgodoser Teknik för äldres samtliga utvecklingsområden	34
9.2 Är bostadsbolagen engagerade i frågor runt visningsmiljöer?.....	35
9.3 Ska det etableras få stora visningsmiljöer eller många små?	35
9.4 Räcker ett fåtal produkter för att öka kvarboendet och höja livskvaliteten?.....	36
9.5 Vilken roll spelar personal inom vård, omsorg, hemtjänst och anhörigvårdare?	36

Bilaga 1	38
Sammanställning över befintliga visningsmiljöer.....	38
Bilaga 2	43
Sammanställning över planerade visningsmiljöer	43
Bilaga 3	45
E-post förfråga	45
Bilaga 4	46
Minnesanteckningar	
Styrgruppsmöte – Kartläggning av Visningsmiljöer	46
Bilaga 5	47
Frågeformulär vid kartläggning av visningsmiljöer.....	47
Bilaga 6	51
Frågeformulär vid kartläggning av planerade visningsmiljöer.....	51

Sammanfattning

Inom ramen för utvecklingsprogrammet Teknik för äldre har denna kartläggning av visningsmiljöer och planerade visningsmiljöer genomförts. Syftet med kartläggningen har varit att ge Hjälpmedelsinstitutet en tydlig bild över hur man arbetar med visningsmiljöer och vilka planer det finns på att tillskapa nya visningsmiljöer. Resultatet ska ligga som grund för det fortsatta arbetet med att utveckla nya visningsmiljöer. Detta ska öka möjligheten till kvarboende för äldre personer och höja deras livskvalitet.

Kartläggningen har som utgångspunkt tio frågeställningar som ska besvaras fem för vardera område det vill säga befintliga visningsmiljöer och planerade visningsmiljöer.

Dessa frågeställningar är för befintliga visningsmiljöer följande:

- Vilka visningsmiljöer finns i Sverige idag?
- Vilka är huvudmännen/finansiärerna?
- Hur drivs verksamheten?
- Hur är visningsmiljöerna uppbyggda och vad visas?
- Vilka är erfarenheterna?

Frågeställningarna för planerade visningsmiljöer är följande:

- Vad är bakgrunden till att man vill skapa en visningsmiljö?
- Vilka är huvudmännen/finansiärerna?
- Hur ska verksamheten drivas?
- Hur planeras visningsmiljön vara uppbyggd och vad ska visas?
- Vilken är målgruppen?

Totalt har 32 visningsmiljöer och 13 planerade visningsmiljöer identifierats. Av dessa ingår 14 visningsmiljöer och 6 planerade visningsmiljöer i kartläggningen varav merparten har besökts för kartläggning och intervjuer med ansvariga och ett fåtal har kartlagts genom telefonintervjuer.

Samtliga aktörer som intervjuats framhåller de positiva resultat som visningsmiljöerna ger oavsett vilken målgrupp man vänder sig till. Att kunna erbjuda möjlighet till att se på, ta i och prova produkter i en hemlik miljö skapar goda förutsättningar för att nå ut med kunskap och information om produkter som ökar kvarboendet och höjer livskvaliteten för äldre.

Det mest slående resultatet är att endast ett fåtal av visningsmiljöerna visar tydliga likheter och går att sammanföra i kategorier. Trots det

finns vissa beröringspunkter mellan några av miljöerna såsom huvudmän och målgrupper. Detta visar på den bredd som finns i engagemanget runt visningsmiljöer men samtidigt på den brist på gemensam planering över kommun- och landstingsgränser likväl som mellan olika delar inom kommuner och landsting.

Det går således inte att, i någon större utsträckning, dra generella slutsatser från kartläggningen.

Kommuner och landsting är de vanligaste huvudmännen och finansiärerna för visningsmiljöer. Merparten av dessa är tveksamma till nära samarbete med leverantörer eller att leverantörer bidrar ekonomiskt till visningsmiljöerna. Motsatsen förekommer dock i vissa fall d v s att leverantörer betalar för att få visa sina produkter. Flera av de kartlagda visningsmiljöerna är eller har varit etablerade inom ramen för olika projekt, till exempel Hemma med IT. Merparten av dessa har lagts ned när projekten avslutats.

Visningsmiljöer som ryms inom kommuners eller landstings ordinarie verksamhet med att tillhandahålla och förskriva hjälpmedel bedrivs oftast långsiktigt. De har ofta en tydligt definierad målgrupp som förses med produkter som t ex ger ökat kvarboende och höjd livskvalitet.

Mängden av produkter som visas skiljer sig åt i stor utsträckning även om det följer vissa mönster. Vissa visningsmiljöer är knutna till företag eller regioner och ska t ex verka för regional utveckling eller produktutveckling. Detta ger en begränsande effekt beträffande möjligheten att öka livskvaliteten då man i inte kan välja fritt bland produkter som finns på marknaden.

Samtliga tillfrågade och intervjuade personer framhåller fördelarna med att arbeta med visningsmiljöer. Att få möjlighet att se, ta i och prova produkterna förenklar förskrivningsprocessen och ökar efterfrågan. Det är också en källa till ökad kunskap för både brukare, anhöriga och vård- och omsorgspersonal beträffande produkter som kan ge höjd livskvalitet och möjlighet till ökat kvarboende. Kunskapen hos dessa grupper anses av de intervjuade generellt vara mycket låg samtidigt som de tillhör de viktigaste grupperna för att förbättra försörjningen av hjälpmedel bland den äldre målgruppen.

Endast ett fåtal bostadsbolag är involverade i arbetet med visningsmiljöer men i tre av de sex planerade visningsmiljöerna som är med i kartläggningen är bostadsbolag delaktiga. I två av fallen är de också huvudmän. Däremot har man inga planer på att arbeta med produkter som kan erhållas via förskrivning eller bostadsanpassning eftersom det redan finns fungerande kanaler för denna försörjning.

I Stockholm planerar Hässelby-Vällingby en större visningsmiljö i anslutning till ett befintligt seniorcenter. Man planerar att samordna många personalgrupper runt visningsmiljön och har ett nära samarbete med leverantörer. Detta är något som man också strävar efter att uppnå i Skövde.

Senior Göteborg har tagit fasta på behovet av samordning av kommunens resurser och försöker i ett projekt skapa två visningsmiljöer där samtliga stadsdelar, bostadsbolag, universitet och företag är involverade.

1. Bakgrund

Denna kartläggning av visningsmiljöer ingår i Hjälpmedelsinstitutets (HIs) utvecklingsprogram Teknik för äldre under fokusområdet Boende som pågår under perioden 2007–2009.

I projektet Hemma med IT som syftade till att med teknikutveckling och tester av produkter och tjänster stödja äldre personer med kognitiva funktionsnedsättningar står det att läsa i slutrapporten från de deltagande bostadsbolagen:

”Vår erfarenhet från Hemma med IT-projektet är att man måste kunna se, ta i och prova produkter för att en efterfrågan ska skapas. Det är idag för lång distans mellan brukare och leverantörer av produkter och tjänster. Ny teknik, hjälpmedel, produkter och tjänster kommer att efterfrågas om brukare, arbetsterapeuter och förskrivare av hjälpmedel får tillgång till en miljö där de kan se, prova och testa olika nya möjligheter. Vi bedömer också att anhöriga kommer att vara intresserade och villiga att stödja sina äldre med bra teknik, hjälpmedel, produkter och tjänster.”

Erfarenheter och kunskaper från projektet Hemma med IT har i viss mån fått vara vägledande för utvecklingsprogrammet Teknik för äldre och i riktlinjerna för fokusområdet boende fastslår man bland annat:

”Bostadsföretagen satsar i dag på visningslägenheter som träffpunkter med boende. Där vill man kunna visa vardagsteknik och produkter. Det är angeläget att det i dessa lägenheter också finns teknik och produkter som är särskilt lämpade för äldre personer. HI kan ge råd om utrustning i sådana visningslägenheter, ställa krav på användarvänlighet, testa sådana produkter m.m.”

I målsättningarna med utvecklingsprogrammet är det fastställt att när programmet avslutas 2009:

”.. ska det finnas många och goda exempel runt om i landet med visningsmiljöer där boende och anhöriga kan se och prova ny vardagsteknik och nya produkter, som underlättar vardagen och som kan ge en ökad livskvalitet.”

Med detta som bakgrund konstaterade HI behovet av en kartläggning av befintliga visningsmiljöer i landet för att därifrån inhämta kunskap och goda exempel. Denna kunskap ska ligga till grund för det fortsatta arbetet med att utveckla nya visningsmiljöer.

I samband med projektstart utökades uppdraget till att även omfatta en kartläggning över organisationer, kommuner eller andra aktörer som planerar att starta visningsmiljöer inriktade mot Teknik för äldres målgrupper.

Kartläggningen har genomförts under perioden 2007-09-26–2008-01-18.

2. Syfte

Kartläggningens syfte är att ge HI en tydlig bild över arbetet med visningsmiljöer i Sverige samt vilka ambitioner och planer som finns beträffande startandet av nya visningsmiljöer. Med denna kunskap som bas kan HI arbetet vidare med att utveckla visningsmiljöer för att uppnå målen inom utvecklingsprogrammet.

3. Frågeställningar

Följande frågeställningar har varit vägledande för kartläggningen av befintliga visningsmiljöer:

- Vilka visningsmiljöer finns i Sverige idag?
- Vilka är huvudmännen/finansiärerna?
- Hur drivs verksamheten?
- Hur är visningsmiljöerna uppbyggda och vad visas?
- Vilka är erfarenheterna?

För kartläggningen av intressenter av planerade visningsmiljöer har följande frågeställningar varit vägledande:

- Vad är bakgrunden till att man vill skapa en visningsmiljö?
- Vilka är huvudmännen/finansiärerna?
- Hur ska verksamheten drivas?
- Hur planeras visningsmiljön vara uppbyggd och vad ska visas?
- Vilken är målgruppen?

4. Mål

Målet med kartläggningen har varit:

- att genom kontakt och intervjuer med ansvariga och intressenter för befintliga visningsmiljöer och besök i visningsmiljöer ge svar på frågeställningarna beträffande befintliga visningsmiljöer.
- att genom kontakt och intervjuer med ansvariga för planerade visningsmiljöer ge svar på frågeställningarna beträffande planerade visningsmiljöer.

I samband med styrgruppsmöte 2007-10-31 fastställdes även att arbetet skulle generera en bruttolista över befintliga visningsmiljöer (bilaga 1) samt motsvarande bruttolista för planerad visningsmiljöer (bilaga 2).

5. Avgränsningar

Projektet omfattar inte intervjuer med besökare eller annan form av undersökning bland besökare av visningsmiljöerna.

Vid visningsmiljöer där besök ur ekonomiska eller resultatmässiga perspektiv anses som oekonomiska har kartläggningen genomförts genom telefonintervjuer.

6. Metod

Identifieringen av visningsmiljöerna har genomförts på ett flertal sätt.

- Intervjuer med anställda vid HI som genom sin profession har kunskap om olika visningsmiljöer.
- Massutskick av e-post har gjorts till olika nätverk:
 - SABO – Sveriges allmännyttiga bostadsföretag. Samtliga medlemsföretag totalt ca 300 stycken har fått förfrågan om kännedom eller delaktighet i visningsmiljöer eller planerade visningsmiljöer.
 - FKS – Föreningen för kognitivt stöd. Motsvarande förfrågan har skickats till FKS's medlemmar totalt 189 stycken.
 - HI's kommunnätverk inom området äldre och rehabilitering. Förfrågan (bilaga 3) har skickats till 273 kommuner och totalt ca 300 personer.
- Sökningar har via www.google.se gjorts på olika sökord som t ex "visningslägenhet + hjälpmedel" .
- Samtliga intervjuade personer vid befintliga eller planerade visningsmiljöer har tillfrågats om de känner till liknande miljöer.

Identifierade visningsmiljöer eller planerade visningsmiljöer har valts ut för besök och intervjuer enligt fastställd prioritering vid styrgruppsmötet 2007-10-31.

"..... Besök genomförs vid visningsmiljöer med större omfattning eller som är relaterade till ökat kvarboende." (protokoll, bilaga 4).

Med hänvisning till fastställda avgränsningar har telefonintervjuer genomförts med ett antal ansvariga för visningsmiljöer.

7. Genomförande

Identifiering av visningsmiljöer och planerade visningsmiljöer har genomförts enligt ovan angivna metod. Kontaktpersoner har kontaktats via telefon och e-post för att boka besök i visningsmiljön alternativt tid för telefonintervjun. Efter besök och intervjuer har sammanställning av frågeformulären gjorts med kommentarer från intervjuaren, i samtliga fall Eric Liljeström. Svaren på frågorna och kommentarerna ligger till grund för de svar på fastställda frågeställningar som lämnas under rubriken 8. Resultat.

7.1 Frågeformulär

Till grund för intervjuerna har fastställda frågeformulär används:

- Frågeformulär vid kartläggning av visningsmiljöer (bilaga 5)
- Frågeformulär vid kartläggning av planerade visningsmiljöer (bilaga 6)

7.2 Besök och intervjuer – visningsmiljöer

Besök och intervjuer har genomförts vid följande visningsmiljöer, totalt tio stycken:

- Anhörigcentrum – Hudiksvall
- Fungerande hem – Helsingfors
- Hemma med IT, visningslägenhet – Hudiksvall
- Hemma med IT, visningslägenhet – Tierp
- Hjälpmiddelscentrum Norr – Umeå
- Hälsans nya hem – Norrköping
- Klara Mera – Stockholm
- Kråkan – Nyland, Kramfors kommun
- SmartLab, HI – Stockholm
- Tentaculus – Stockholm

7.3 Telefonintervjuer – visningsmiljöer

Telefonintervjuer har genomförts med ansvariga för följande visningsmiljöer, totalt fyra stycken:

- Huvudsaken – Luleå
- Hälsoteknikalliansen – Halmstad
- Malmö stads Hjälpmiddelscentrum – Malmö
- Villa SmartBo – Mullsjö folkhögskola

7.4 Besök och intervjuer – planerade visningsmiljöer

Besök och intervjuer har gjorts med ansvariga för följande planerade visningsmiljöer, totalt fyra stycken:

- Bo-Optimal – Hässelby – Vällingby stadsdel, Stockholms kommun
- MiCasa – Stockholm
- Omvårdnad Gävle – Gävle, (visningsmiljön är vid rapportens författande etablerad)
- Stockholmshem, Hammarby sjöstad – Stockholm

7.5 Telefonintervjuer – planerade visningsmiljöer

Telefonintervjuer har genomförts med ansvariga för följande planerade visningsmiljöer, totalt två stycken:

- Senior Göteborg – Göteborg
- Skövde omsorgsförvaltning – Skövde

8. Resultat

8.1 Resultat – befintliga visningsmiljöer

Totalt ingår fjorton befintliga visningsmiljöer i studien.

Samtliga aktörer som intervjuats framhåller de positiva resultat som visningsmiljöerna ger oavsett vilken målgrupp man vänder sig till. Att kunna erbjuda möjlighet till att se på, ta i och prova produkter i en hemlik miljö skapar goda förutsättningar för att nå ut med kunskap och information om produkter som ökar kvarboendet och höjer livskvaliteten för äldre.

Två av visningsmiljöerna ingick i projektet Hemma med IT och har efter avslutat projekt lagts ner. En av dessa, den i Hudiksvall, har öppnats i nya lokaler och med nya huvudmän och ansvariga. Fungerande hem i Helsingfors, som i många fall varit föregångare beträffande visningsmiljöer, ingår också i kartläggningen för att ge ett bredare perspektiv på frågorna.

Merparten av de visningsmiljöer som ingår i kartläggningen är unika utan likheter med någon annan av visningsmiljöerna. I vissa fall finns det likheter i form av vem som är huvudman eller finansiär eller mot vilken målgrupp visningsmiljön vänder sig. Detta visar både på den bredd som finns i engagemanget runt att skapa visningsmiljöer och på den brist som finns beträffande samarbete och planering över kommun- och landstingsgränser likväl som mellan olika delar inom kommuner och landsting. Med detta som utgångspunkt kan det konstateras att det inte går att dra generella slutsatser av studien utan snarare är resultatet just en kartläggning som visar på nuläget. De frågeställningar som legat till grund för kartläggningen kan således inte besvaras med ett entydigt svar utan svaren visar på den mångfald som föreligger inom området.

Nedan följer en sammanställning över frågeställningarna och de svar som kartläggningen gett.

8.1.1 Vilka visningsmiljöer finns i Sverige idag?

De visningsmiljöer som identifierats finns dokumenterade i "Sammanställning över identifierade visningsmiljöer" (bilaga 1) och uppgår till totalt 32 stycken. I kartläggningen har inte visningsrum eller liknande knutna till landstingens hjälpmedelscentraler inkluderats. Kartläggningen utger sig inte för att vara en total dokumentation över samtliga visningsmiljöer. Det stora antalet förfrågningar som gjorts säkerställer

däremot att merparten av befintliga visningsmiljöer ingår i sammanställningen.

8.1.2 Vilka är huvudmännen/finansiärerna?

Fem av de undersökta visningsmiljöerna ingår eller har ingått i olika typer av projekt. Dessa är Hemma med IT i Hudiksvall och Tierp, Hälsoteknikalliansen i Region Halland, Hälsans nya hem i Norrköping och Villa SmartBo vid Mullsjö folkhögskola.

För projektet Hemma med IT har respektive kommun varit huvudman för visningsmiljöerna och finansieringen har gjorts via medel från HI, kommunerna och respektive kommunalt bostadsbolag.

Hälsoteknikalliansen i Region Halland och deras visningsmiljö har finansierats via Högskolan i Halmstad, Region halland och Halmstad Kommun. Projektet Hälsans nya hem i Norrköping har organisationen Hälsans nya verktyg som huvudman och finansieras med en tredjedel var av Hälsans nya verktyg, Regionförbundet Öst, och Norrköping SciencePark. HNAB (kommunala bostadsbolaget i Norrköping) står för installationer, infrastruktur och personalkostnader för egen personal engagerade i projektet.

Villa SmartBo är ett projekt som Föreningen Sveriges Dövblinda (FSDB), Föreningen Exkomp/Fruktrådet och Mullsjö folkhögskola driver gemensamt. Allmänna arvsfonden finansierar projektet.

Noterbart är att Hälsans nya hem inte arbetar med en egen visningsmiljö utan utför tester och visningar i befintliga lägenheter som bebos av personer som frivilligt ingår i test och utprovningens verksamheten. Av de övriga fyra visningsmiljöerna som är projektfinansierade har tre projekt avslutats och därmed har också visningsmiljöerna stängts. Hälsoteknikalliansen bygger dock upp en ny visningslägenhet som öppnade i december 2007. I Hudiksvall har produkterna från visningslägenheten inom projektet Hemma med IT installerats i en ny miljö med Hudiksvalls kommun som huvudman och finansiär. Tyvärr har man inte kunnat överföra den kunskap och de erfarenheter som genererades under projektet till ansvariga för den nya visningsmiljön. Projektet för den fjärde visningsmiljön, Villa SmartBo, pågår till halvårsskiftet 2008. Därefter planeras att Villa SmartBo ska ingå som en del av Mullsjö folkhögskolas ordinarie verksamhet.

Tre av miljöerna har landsting som huvudmän. Dessa är Hjälpmedelscentrum Norr, Klara Mera och Huvudsaken. Klara Mera avviker från de övriga två genom att man jobbar med en mycket smal målgrupp dvs. ungdomar från 13 år och vuxna med utvecklingsstörning eller autism.

De övriga två jobbar mot breda målgrupper och har lyckats innefatta stora delar av landstingens ansvarsområde beträffande hjälpmedel. I dessa miljöer arbetar man inte enbart med förskrivningsbara produkter utan visar ett brett sortiment av produkter som även är till för egenfinansiering. Klara mera och Huvudsaken finansieras via landstinget. Hjälpmedelscentrum Norr finansieras till stora delar av landstinget men även via ett avtal mellan Landstinget och samtliga kommuner i Västerbotten för vilka Hjälpmedelscentrum Norr fungerar som resurs. Dessutom tar man betalt av leverantörerna vilka alltså även bidrar till finansieringen. Man har en tydlig prislista för leverantörer som vill finnas med i deras utställning. Montrar tillhandahålls som leverantörerna betalar för utifrån storlek på montern. Leverantörerna ansvarar själva för vad som visas i deras montrar efter viss dialog med personalen på Hjälpmedelscentrum Norr.

Fyra av miljöerna har kommuner som huvudmän varav tre också helt finansieras av kommunerna. Dessa är Kråkan i Kramfors kommun, Anhörigcentrum i Hudiksvall och Malmö stads hjälpmedelscentrum. De har mycket varierande verksamhet där Kråkan i huvudsak har inriktningen mot personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Anhörigcentrum i Hudiksvall har inte riktigt identifierat sina målgrupper men vänder sig med övrig verksamhet mot anhörigvårdare. Malmös hjälpmedelscentrum har en bred definierad målgrupp och vänder sig till förskrivare och brukare.

Den fjärde, Fungerande hem i Helsingfors utmärker sig genom att utöver finansieringen från Helsingfors stad även till stor del finansieras via leverantörer på liknande sätt som Hjälpmedelscentrum Norr.

De flesta visningsmiljöer som finansieras via kommuner eller landsting är mycket tveksamma till att låta verksamheten delfinansieras via leverantörer. Hjälpmedelscentrum Norr och Fungerande hem i Helsingfors avviker från den uppfattningen och har utvecklat system där man samarbetar med, och till viss del finansieras av, leverantörerna samtidigt som man anser sig vara fristående från dessa. SmartLab som är knutet till HI finansieras också helt och hållet av HI.

Slutligen har företaget Tentaculus Independent Living AB byggt upp en egen visningsmiljö i en lägenhet i Stockholm. Eftersom det endast är företagets egna produkter som visas är det också företaget som till sin helhet bekostar och finansierar visningsmiljön.

8.1.3 Hur drivs verksamheten?

Kartläggningen visar att det inte finns ett svar på denna fråga. Organisationerna som bedriver verksamhet med visningsmiljöer och deras drivkrafter skiljer sig åt på många sätt. Man har olika utgångspunkter och målsättningar. Visningsmiljöer finns inom olika typer av projekt eller som en del i ordinarie verksamheter inom till exempel kommun och landsting. Vidare har man i stor utsträckning olika målgrupper och finansieras på olika sätt.

Drifts- och finansieringsformer

Som ovan konstaterats varierar det en hel del mellan drifts- och finansieringsformer. Flera av visningsmiljöerna som drivs i projektform har stängts efter det att projekten tagit slut, bland annat de två visningsmiljöerna som ingick i projektet Hemma med IT. Detta trots att samtliga huvudmän, finansiärer och intressenter konstaterar att verksamheten som bedrivits i visningsmiljöerna upplevts som mycket positiva av målgrupperna och gett mycket goda resultat. I ett fall planeras verksamheten permanentats inom ordinarie verksamhet dvs. VillaSmartbo i Mullsjö och i ytterligare ett fall, Hälsoteknikalliansen, har man lyckats starta om visningsverksamheten. I Hudiksvall har man överfört produkterna till en annan verksamhet även om man inte lyckats överföra den förvärvade kunskapen.

De visningsmiljöer som ingår i någon typ av ordinarie hjälpmedelsverksamhet utvecklas istället oftast positivt och flera har varit verk-samma under många år. Här är finansieringen säkrad inom ordinarie budget och verksamheten kan drivas och utvecklas långsiktigt. Man har oftast en tydlig målgrupp. Syfte är oftast att vara en del i förskrivningsprocessen och möjliggöra för enskilda brukare att på ett enkelt sätt få tillgång till hjälpmedel och produkter som förenklar deras vardag och ökar självständigheten. Ofta arbetar man även med utbildningsverksamhet gentemot förskrivare, personal inom vård och omsorg eller hemtjänst, intresseorganisationer och olika vårdutbildningar.

Tre av visningsmiljöerna Tentaculus, Hälsans nya hem och Hälsoteknikalliansen har en tydlig inriktning på utveckling av produkter kopplad till ett eller flera företag eller organisationer. I vissa fall har man ett uttalat mål att främja t ex regional utveckling eller utveckling för företagen som ingår projektgruppen. Denna form kan inte anses vara en optimal lösning om man vill främja målet att öka kvarboende för äldre. Det ska istället ses som ett led i utvecklingen av nya produkter där man genom visningsmiljön vill testa produkter och visa dessa för en tänkt marknad.

På ett liknande sätt är även SmartLab uppbyggt även om man har ett vidare uppdrag och inte är bunden till att arbeta med produkter från vissa leverantörer eller tillverkare. Målgruppen är bred och verksamheten är mer inriktad på att sprida allmän kunskap om hjälpmedlens möjligheter och funktion än att uppnå förändringar för enskilda personer.

Målgrupper

Variationen är stor beträffande vilka målgrupper visningsmiljöerna riktar sig till. Smalast målgrupp har Klara Mera som endast vänder sig till ungdomar 13 år och äldre med utvecklingsstörning och autism samt vuxna med motsvarande diagnoser. Medan många andra har definierat sin målgrupp betydligt bredare t ex Hjälpmedelscentrum Norr som vänder sig till samtliga brukare av hjälpmedel och deras nätverk, förskrivare, samt övriga intressenter.

Det är däremot ingen av de permanenta visningsmiljöerna som har äldre som huvudmålgrupp. Av de visningsmiljöer och arbeten som utförs i projektform har t ex Hemma med IT syftat till att stödja äldre personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Hälsans nya hem har också inriktning mot den äldre målgruppen och syftar till öka kvarboendet i vanliga lägenheter.

8.1.4 Hur är visningsmiljöerna uppbyggda och vad visas?

Visningsmiljöerna har en sak gemensamt och det är att man strävar efter att på ett eller annat sätt skapa förutsättningar för målgrupperna/brukarna till ett självständigare vardagsliv. Utifrån det är också produkterna som visas ofta kopplade till hemmet och vardagslivet.

Man kan grovt dela in visningsmiljöerna i tre grupper utifrån hur de är uppbyggda baserat på hur väl de försöker efterlikna ett vanligt hem eller bostad.

1. Visningsmiljöer skapade i befintliga lägenheter/bostäder, 6 stycken.
2. Visningsmiljöer i lokaler uppbyggda som en bostad, 4 stycken.
3. Visningsmiljöer i neutrala lokaler, 3 stycken.

Den vanligaste visningsmiljön är alltså skapad i en befintlig lägenhet eller bostad. En gemensam uppfattning bland respondenterna i kartläggningen är att i en hemlik visningsmiljön är det lättare för brukarna att ta till sig information och sätta sig in i produkternas funktioner. Därför har man också på olika sätt i den tredje kategorin, neutrala lokaler, försökt att skapa olika hemlika miljöer t ex ett kök

eller ett hörn inrett som ett matrum eller liknande. T ex har man i Hjälpmiddelscentrum Norr skapat ett rum med sovplats, matplats och hall med entrédörr.

En ofta återkommande uppfattning är att för många produkter förvirrar. Därför har man i de flesta miljöerna försökt begränsa antalet produkter som visas. Det är därför viktigt att det finns goda förvaringsutrymmen där produkter som inte är aktuella att visas enkelt kan plockas undan. Detta är speciellt påtagligt i visningsmiljöer som syftar till att vara ett stöd i förskrivnings- eller utprovningssprocessen. I miljöer som vänder sig till en bredare målgrupp och har syften att sprida allmän kunskap om produkterna är detta inte lika påtagligt t ex Anhörigcentrum i Hudiksvall.

Syftet med visningsmiljön och vilken målgrupp man vänder sig till påverkar naturligtvis också uppbyggnaden och val av produkter. De visningsmiljöer som jobbar med en väl definierad målgrupp och ett tydligt syfte har också oftast de mest genomtänkta och väl fungerande visningsmiljöerna. Inte sällan är det också dessa visningsmiljöer som har den mest välutbildade personalen som också är direkt anställda för att arbeta med visningsmiljöerna, t ex Klara Mera. Hjälpmiddelscentrum Norr är Klara Meras motsats. Även här har man väl utbildad och professionell personal men man har breddat sin målgrupp till att omfatta i princip alla som har behov av olika typer av hjälpmedel. Vidare har man till stora delar överlåtit exponeringen av produkter till de utställande företagen. Här finns en uppsjö av produkter i många fall av samma typ men från olika leverantörer. Denna typ av visningsmiljöer kan fungera utmärkt för den som söker hjälpmedel för t ex rörelse- och förflyttningshjälp men oftast sämre för personer med kognitiva funktionsnedsättningar. För att tillgodose den senare gruppen har man som det beskrivs ovan försökt skapa olika hemliknande miljöer eller ”hörnor” med speciella inriktningar, t ex kognition.

Ett annat exempel är Fungerande Hem i Helsingfors som har ett tema per år. Exempel på teman kan vara kognition, nedsatt syn eller olika typer av rörelsehinder. Man börjar planeringen under sommaren och under december månad byggs hela visningsmiljön om.

Utifrån temat arbetar man fram lämpliga leverantörer. Hela lägenheterna skapas med hjälp av leverantörer d v s inte bara hjälpmedel utan även anpassade möbler, textilier, husgeråd mm. Man strävar också efter att få in väl fungerande produkter under devisen ”Design för alla” som inte är speciellt skapade som hjälpmedel. Produkterna ska vara färdigutvecklade och finnas att köpa på marknaden. Undantaget från den årliga ombyggnationen är kök och badrum som byggs

om vart annat år med hänsyn till de höga kostnaderna för dessa ombyggnationer.

Vilka produkter som visas i olika visningsmiljöer varierar naturligtvis mycket. Även det är beroende av den eller de målgrupper man valt att inrikta sig mot och vilka personella och ekonomiska resurser man förfogar över. Generellt kan det konstateras att de flesta visningsmiljöer som inte är direkt kopplade till något företag eller företagsgrupp visar produkter som både är förskrivningsbara och för egen finansiering och att man i största möjliga mån försöker hänvisa till var produkterna kan inhandlas. I anslutning till Hjälpmedelscentrum Norr finns en hjälpmedelsbutik som möjliggör inköp av vissa produkter direkt i visningsmiljön. Det är unikt och finns inte vid någon av de andra visningsmiljöerna.

I projektet Hemma med IT visades följande produkter i visningslägenheten i Hudiksvall:

I köket:

- Sigvarts dygnstavla
- Sakletaren
- Spisvakt
- Klockan förgätmigej

I sovrummet:

- Jätteknappen kopplad till flera funktioner/strömbrytare
- Trampmatta kopplad till ljusslinga till badrummet

I hallen:

- Porttelefon med kamera kopplad till monitor i hallen och TV
- Påminnare med talande meddelanden när man öppnar ytterdörren
- Bortalåset som stänger av vatten och vissa eluttag när dörren låses från utsidan
- Varningslampa som lyser om fönster var öppet när ytterdörren öppnades
- Bortnyckeln som visar om man kommit ihåg att låsa dörren med mera.

I vardagsrummet:

- Medicinpåminnaren
- Komihåg klocka
- Väderstation med upplysning om vilka kläder som bör bäras

- Voicsec – för enkla röstmeddelanden
- Armbandsklocka med 12 olika larm med textmeddelanden
- Larm med fem funktioner t ex påminnelse att ta medicin vid viss tid
- Magnetkontakt i balkongdörren med larm
- Fjärrkontroller för TV

Dessa funktioner tillhör de vanligast förekommande även i andra visningsmiljöer men ofta med olika varianter och komplement. Vanligt förekommande i visningsmiljöer med inriktning mot yngre personer med kognitiva funktionsnedsättningar är också så kallade bildstöd i olika varianter.

8.1.5 Vilka är erfarenheterna?

Samtliga tillfrågade, verksamma vid olika visningsmiljöer, framhåller fördelarna med visningsmiljöer för att sprida information om hjälpmedel och som ett stöd i förskrivningsprocessen. Visningsmiljöer som påminner om en vanlig bostad anses ge det bästa stödet. Det framgår också tydligt att väl fungerande visningsmiljöer tillgodoser målen för samtliga tre fokusområden inom utvecklingsprogrammet Teknik för äldre. I visningsmiljöerna kan man möta anhöriga och anhörigvårdares behov av tillgång på hjälpmedel och information. Det ökar informations-spridningen om och tillgången på hjälpmedel och produkter samt skapar förutsättningar för ett ökat kvarboende och höjd livskvalitet.

En ofta återkommande åsikt bland de intervjuade är att personal som möter äldre personer i deras hem har låg kunskapsnivå om de produkter och hjälpmedel som ökar möjligheten till kvarboende och höjer livskvaliteten. Vidare anser många av de intervjuade att det är viktigt att de personer som arbetar i visningsmiljöerna är välutbildade och har goda kunskaper om produkterna, deras användningsområden samt om metodik för utprovning.

Nedan följer en sammanställning över ett antal av de erfarenheter som förmedlats från de intervjuade personerna:

Birgitta Wennberg, arbetsterapeut verksam vid Klara Mera:

”En visningsmiljö är viktigt för alla personer oavsett begåvningsnivå. Här kan man se och prova saker och hjälpmedel i en naturlig miljö. Det räcker oftast inte att bara prata om produkterna. I visningslägenheten kan en del lämnas till besökaren. Här kan man inspireras och tänka sina egna tankar vilket man kan göra när det finns flera exempel på lämpliga produkter i en naturlig miljö. Det möjliggör också att

man kan skraddarsy besöken utifrån brukaren, man kan plocka fram och ta bort olika produkter.

Miljön i visningslägenheten inbjuder till avspända samtal runt behoven.

Det krävs kunskap för att det inte bara ska vara prylar utan att det ska bli konkret och lättöverskådligt. Prynarna är bara en lite del. Det behövs bra kartläggning och metod för hur man ska använda produkterna på bästa sätt. Alla frågor är inte lösta bara för att man har en miljö med prylar. Kunskaperna om metoderna att är oftast viktigare än produkten.”

Ewa Öhström-Holmqvist, hjälpmedelskonsulent verksam vid Huvudsaken, Norrbottens läns landsting:

”Det är inte självklart att de som behöver lösningar och hjälpmedel får veta att det finns. Visningsmiljön sprider kunskap om att möjligheterna och produkter finns. Det är svårt att fråga efter det man inte känner till. Därför är det viktigt att visa på konkreta lösningar och metoder. Och att kognitiva funktionsnedsättningar är lika viktigt att få hjälp med som t ex rörelsehinder. I och med att man ser lösningar på tänkta problem så förtydligas också de egna problemområdena vilket kan leda till lösningar för dessa och en ökad livskvalitet och självständighet.”

Karin Karkiainen, arbetsterapeut i Hudiksvall och projektledare för Hemma med IT i Hudiksvall fr o m juni 2006:

Karin påpekar att kunskapen om kognitiva funktionsnedsättningar och kognitiva hjälpmedel är låg i de flesta yrkesgrupper som kommer i kontakt med dessa personer. Hon anser att visningslägenheten har varit ett utmärkt redskap att nå ut med information och kunskap i ämnet och att det är oerhört viktigt att göra det. På så sätt kan man förmodligen även komma in med hjälpmedel i ett tidigare skede än vad som nu är vanligt.

Vidare poängterar hon att hon upplever det som svårt att motivera äldre personer att själva finansiera hjälpmedel som inte är förskrivningsbara medan yngre personer har en större benägenhet till egen finansiering.

Beträffande frågan om man har ökat möjligheten till kvarboende genom de hjälpmedel som har förskrivit genom projektet Hemma med IT är Karin tveksam men hon är däremot tydlig på att det har ökat livskvaliteten, höjt aktivitetsutförandet och fått brukarna att må bättre.

Vissa produkter har tydligt minskat insatserna från omvårdnadspersonal t ex medicinpåminnare.

Nils-Erik Blomdahl VD på Hudiksvallsbostäder och medlem i styrgruppen för projektet Hemma med IT i Hudiksvall

”Bostadsbolagens roll är tydlig, det handlar inte om att tillhandahålla hjälpmedel som en del i hyran, som tillval eller att göra omfattande installationer med generella hjälpmedel utan mer att stötta med hårdvara d v s en lägenhet eller annan visningslokal. Hjälpmedel måste finansieras antingen som eget köp eller via traditionella kanaler och inte som tillval på hyran.”

Karin Eriksson Nyberg, distriktsarbetsterapeut i Tierp och projektledare för Hemma med IT i Tierp:

”Kunskaperna om dessa frågor är i alla led mycket låg och det behöver jobbas mycket med information och utbildning. En visningsmiljö/lägenhet är ett mycket bra redskap i det arbetet.”

Karin anser också att man först måste sprida basal kunskap om kognitiva funktionsnedsättningar och enklare hjälpmedel innan man kan fördjupa arbetet med IT-hjälpmedel.

Ann-Mari Bartholdsson, utvecklingsledare tillväxtområde Hälsoteknik, Region Halland/Hälsoteknikalliansen:

”Största målgruppen har varit personal inom omsorgen där kunskapen är mycket låg runt möjligheter i tekniska hjälpmedel. Målgruppen har varit mycket intresserad.

För att få uppmärksamhet är det mycket viktigt att jobba med visningsmiljöer för att folk ska förstå hur saker och ting fungerar och att man fysiskt kan ta på och prova produkterna, annars blir det mycket abstrakt.

Visningslägenheterna **måste** ha personal som är kunniga och kan jobba aktivt med produkter detta är en förutsättning för att visningsmiljön ska fungera och utvecklas.”

8.2 Resultat – Planerade visningsmiljöer

Totalt har tretton mer eller mindre konkreta planerade visningsmiljöer identifierats (bilaga2). Av dessa ingår sex stycken i studien. Samtliga har olika bakgrund och förutsättningar samt befinner sig i olika utvecklingsstadier. I två fall drivs planerna av bostadsbolag, MiCasa och Stockholms hem, båda verksamma i Stockholms kommun. I ett fall, Omvårdnad Gävle, är det kommunala bostadsbolaget Gavlegårdarna

involverat. I de tre övriga, Skövde och Hässelby – Vällingby och Senior Göteborg drivs planerna i första hand av kommunala organisationer.

Omvårdnad Gävle är den aktör som kommit längst med sina planer. Där är visningsmiljön en del i ett större utvecklingsprojekt med många inblandade aktörer. Från Gävle kommuns sida har man tillgodosett de ekonomiska behoven, man har en driven projektledare och tydliga målsättningar med projektet. Under slutet av 2007, efter intervjun, etablerades visningsmiljön i en lägenhet tillhandahållen av bostadsbolaget Gavlegårdarna.

I Stockholmsfalls fall är situationen i stor utsträckning den motsatta. En lägenhet finns avsatt för ändamålet men man har inte fastställt hur man vill arbeta eller fastställt mål. En projektledare är engagerad men andra aktörer t ex kommunens organisation med arbetsterapeuter och förskrivare har ännu inte involverats vilket man planerar.

Senior Göteborg har befintliga lokaler men saknar samordning och strategier för visningsmiljöer. Deras projekt går i hög grad ut på att samordna verksamheter inom kommunen och utarbeta strategier för skapande av effektiva visningsmiljöer.

Mot bakgrund av de olikheter som föreligger för de planerade visningsmiljöer som ingår i studien ges inga definitiva svar på frågeställningarna utan mer en samlad bild av de olika deltagarnas svar.

8.2.1 Vad är bakgrunden till att man vill skapa en visningsmiljö?

Samtliga aktörer, oavsett huvudman, har sin utgångspunkt i det ökande antalet äldre i samhället och behoven av att skapa möjligheter till ökat kvarboende och ett självständigt vardagsliv. För bostadsbolagen är de äldre en viktig målgrupp och för MiCasa är det också huvudmålgruppen vilket gör det naturligt att försöka möta målgruppens behov. Dessutom anser man att det är viktigt att kunna erbjuda personal i t ex hemtjänst möjlighet till att få utökad kunskap och utbildning i hur man arbetar effektivt i bostadsmiljöer, t ex lyftteknik.

I Skövde och Hässelby-Vällingby finns andra drivkrafter, i första hand utifrån initiativtagarnas erfarenheter som förskrivande arbetsterapeuter. Där anser man att en visningsmiljö, helst utformad som en lägenhet, är ett mycket bra redskap i att sprida kunskap om hjälpmedel och som ett stöd i förskrivningsprocessen.

Senior Göteborg strävar efter att samordna och utveckla redan befintliga verksamheter. Man har konstaterat att det inom kommunens olika stadsdelar och bolag pågår en mängd utvecklingsprocesser och

verksamhet med samma mål men utan samordning. Nu vill man samla samtliga pågående aktiviteter i ett projekt och sammanföra kunskapen för bättre resultat.

I Gävle utgår man från att fler och fler äldre vårdas i hemmet men ofta behövs perioder av sjukhusvård eller besök i primärvården. Många olika aktörer är inblandade men ofta finns det någon anhörig som bär en stor del av ansvaret för omvårdnaden. Samordningen mellan de olika aktörerna är ofta dålig vilket leder till otydlighet för de inblandade och försvårar möjligheten till kvarboende. I projektet vill man utveckla IT-stöd för att öka samordningen och informationsspridningen mellan aktörerna med individen i centrum. Detta gör man genom en IT-baserad tjänsteplattform med öppen källkod. I den integreras en rad olika tjänster och information. Visningslägenheten som man vill skapa ska underlätta informationen om de olika tjänsterna och samordningen mellan de olika aktörerna som involveras i utvecklingsarbetet.

8.2.2 – Vilka är huvudmännen/finansiärerna?

Beträffande huvudmän och finansiärer för de planerade visningsmiljöerna är variationen stor.

Arbetet i Gävle drivs i projektform i första hand under fyra år med Omvårdnad Gävle som huvudman. Projektet finansieras av Kommunen som avsatt 3 miljoner kronor under första året. Näringslivskontoret i Gävle är involverat i arbetet mot bakgrund av att man ser ett behov av att knyta lokala företag i processen och möjligheterna i att utveckla affärer runt vård och omsorg.

Stockholmshem och MiCasa är i båda fallen initiativtagare och finansiärer. Även om man räknar med samarbetspartners och delfinansiärer såsom leverantörer och olika kommunala instanser.

Hässelby-Vällingby, Skövde och Senior Göteborg har kommunerna som huvudmän och huvudfinansiärer men man planerar att initialt söka bidrag för att starta upp verksamheterna och även i viss mån söka finansiering via leverantörer.

8.2.3 – Hur ska verksamheten drivas?

Senior Göteborg strävar efter att samordna sina två visningsmiljöer. I det inledande projektet, som pågår under 2008 och 2009 ingår förutom Senior Göteborg samtliga stadsdelsförvaltningar i Göteborg, MedicHus (MedicHus har totalt förvaltningsansvar för särskilda boenden och verksamhetslokaler för äldre i Göteborg), de allmännyttiga bostadsbolagen och vissa privata bostadsbolag. Dessa ska samordnas av en

projektledare som anställs speciellt för att driva projektet och man har tydlig uppsatta mål bl a:

Att fler äldre känner till att teknik i hemmet ger en möjlighet att underlätta olika aktiviteter i vardagen. Man vill visa på att teknikstöd ger ökad kunskapsutveckling och trygghet i vardagslivet för brukarna. Man vill också uppnå ökad samverkan mellan omsorgspersonal, bostadsbolag, universitetet och teknikleverantörer.

Vidare har man en uttalad målsättning att projektet ska skapa förutsättningar för att verksamheten med visningsmiljöer ska övergå till permanent verksamhet efter projektets avslutande.

I Omvårdnad Gävles projekt drivs verksamheten i samarbete med Näringslivskontoret, Högskolan och lokala företag för att även utveckla företagandet och näringslivet i Gävle. Gavlegårdarna det kommunala bostadsbolaget är en viktig aktör och arbetar med att klassificera sina lägenheter beroende på hur väl de svarar upp mot krav från vård och omsorg. Nivåerna benämns bas, normal, hög och vård. Man strävar efter att anpassa ca 500 lägenheter per år mot vårdnivån. Själva visningslägenheten kommer i första hand att visa den eget utvecklade IT-baserad tjänsteplattformen som är basen i projektet samt de tjänster och möjligheter denna erbjuder. I vilken mån ytterligare hjälpmedel kommer att visas är i nuläget oklart.

Hässelby-Vällingby planerar sin visningsmiljö till ett redan befintligt seniorcentrum i Hässelgården, som är navet för mycket av verksamheten runt äldre i stadsdelen. Man planerar att det ska finnas ett större antal yrkesgrupper kopplade till visningsmiljön. Det handlar bland annat om förskrivande personal såsom arbetsterapeuter och sjukgymnaster, hemstruktörer för syn- och hörselhandikapp, sjuksköterskor och även medicinskt ansvarig sjuksköterska. Vidare planera man att knyta olika brukar- och pensionärsorganisationer till verksamheten där personer på frivillig basis kan fungera som värdar/värdinnor och även guider för studiebesök och liknande.

MiCasa planerar att skapa två visningslägenheter i anslutning till sitt huvudkontor när man bygger om ett bostadshus i samma fastighet. En för lägenhetsvisning och en för att visa tillval och olika typer av hjälpmedel. Visningsmiljön kommer att drivas av MiCasa med inriktning mot både äldre och personal inom vård och omsorg. Man räknar med att visningslägenheterna ska fungera både för utbildning av personal, introduktion och information om tillval och hjälpmedel men även skapa möjligheter för personer att provbo i dessa lägenheter för att på

så sätt få en uppfattning om vilka produkter och hjälpmedel samt vilka anpassningar som kan vara aktuella.

I Skövde har man som målsättning att få tillgång till en lägenhet som visningsmiljö. Man vill arbeta brett och de anställda inom kommunrehab kommer att dela på ansvaret för visningsmiljön. På så sätt får man flera yrkesgrupper knutna till visningsmiljön och ett brett kunnande. Man strävar efter att se till hela människan och är noggrann att poängtera vikten av att involvera syn- och hörselhandikapp i miljön. Man har som målsättning att tillhandahålla lättillgänglig information samt att erbjuda en funktionell och tillgänglig miljö. Man vill sprida informationen om hjälpmedel till bredare grupper. Man strävar också efter att utveckla det personliga ansvaret hos äldre beträffande behovet av hjälpmedel för att skapa en tillgänglig och fungerande vardag.

Stockholmshem har avsatt en möblerad lägenhet på två rum och kök i Hammarby Sjöstad som visningslägenhet. Detta har gjorts mot bakgrund av att man vill visa de IT-baserade tjänster som ingår i det bredbandsnät som installeras i samtliga Stockholmshems lägenheter. Med utgångspunkt från ägardirektiv vill man även skapa förutsättningar att visa hjälpmedel som ökar möjligheten till kvarboende. I övrigt har man inte fastställt hur verksamheten ska drivas.

8.2.4 Hur planeras visningsmiljön vara uppbyggd och vad ska visas?

De flesta av de planerade visningsmiljöerna som ingår i kartläggningen har ännu inte kommit till detaljplaneringen av visningsmiljöerna och vad som ska visas. För dem som har en övergripande plan kan man se att den skiljer sig åt beroende på vem som är huvudman. MiCasa har till exempel inga planer på att visa produkter som kan förskrivas eller ingå i vanlig bostadsanpassning medan man i Hässelby-Vällingby avser att i huvudsak visa sådana produkter.

I Skövde har man som mål att få tillgång till en lägenhet eller lokal som kan utformas som en lägenhet. Där vill man bygga upp en trygg, säker och fungerande hemmiljö inom viktiga områden för den äldre målgruppen. Lägenhet ska vara funktionell beträffande färg, form och belysning. Utöver att visa hjälpmedel vill man ge enkla tips om vardagssysslor för att förhindra olyckor och öka självständigheten för brukarna. Man vill visa och arbeta med hjälpmedel som går att få via förskrivning och andra produkter som förenklar livet och skapar förutsättningar för ett ökat kvarboende. Man hoppas på samarbete med leverantörer för att finansiera produkterna som ska visas. Tillsammans med leverantörerna vill man t ex genomföra temaveckor där leverantörer visar sina produkter och tillför kunskap till verksamheten.

I Gävle planerar man att det kommunala bostadsbolaget Gavlegårdarna ska tillhandahålla en lägenhet. I den kommer man i första hand att visa den eget utvecklade IT-baserad tjänsteplattformen som är basen i projektet samt de tjänster och möjligheter plattformen erbjuder. I vilken mån ytterligare hjälpmedel kommer att visas är i nuläget oklart. Visningslägenheten kommer också att användas som utbildningslokal för bl a personal inom vård och omsorg.

Bostadsföretaget MiCasa i Stockholm planerar att avsätta två lägenheter som visningslägenheter i samband med att man bygger om bostäder i den fastighet där MiCasa har sitt huvudkontor. Utöver de installationer MiCasa gör i samband med renovering av sina lägenheter t ex badrum och kök planerar man även att visa produkter som kan förenkla boendet och öka kvarboendet. I en lägenhet planerar man att visa installationer och där kunna ge information om lägenheternas utrustning och genomföra utbildningar för t ex vård- och omsorgspersonal. I den andra lägenheten planerar man att visa produkter och hjälpmedel för ökat kvarboende. Man kommer inte att arbeta med enklare hjälpmedel eller produkter som ligger inom ramen för normal bostadsanpassning eller förskrivning av hjälpmedel utan vill erbjuda produkter som tillval på hyran. Det rör sig i första hand om dyrare produkter som t ex rollatorer med funktioner som ej finns på dem som förskrivs. Minneshjälp typ Sensagons bortnyckel, speciella toalettstolar eller andra produkter som underlättar boendet.

I Hässelby-Vällingby planerar man att skapa en visningsmiljö i seniorcenter i Hässelgården. Visningsmiljön ska vara öppen för allmänheten för obokade besök men ska också användas av förskrivare i samband med utprovningar samt för utbildningar, seminarier och liknande. Där vill man visa väl fungerande och färdigutvecklade hjälpmedel. Merparten ska vara sådant som kan förskrivas eller erhållas som bostadsanpassning men även praktiska produkter som egenfinansieras. Hjälpmedlen måste vara enkla och likna produkter brukaren tidigare använt och kostnaderna för hjälpmedlen måste stå i proportion till den nytta de gör. Produkterna ska täcka in alla skeenden i åldrandet från enkla hjälpmedel till mer avancerade. Man planerar att ha samarbete med leverantörer och beräknar att dessa i stor utsträckning ska finansiera produkterna även om man är noggrann med att påpeka att man fritt ska välja produkter utan direkt koppling till någon specifik leverantör.

Senior Göteborgs projekt syftar i första hand till att samordna befintliga verksamheter och man har idag tillgång till en lokal i anslutning till MedicHus kontor och en lägenhet på två rum och kök i området Korte-

dala. Dessa planeras som visningsmiljöer. Utöver att visa färdigutvecklade och kommersiella produkter planerar man ett utvecklingsarbete tillsammans med universitetet och företag för att tillsammans utveckla nya produkter. I nuläget är ett flertal projekt på gång bl a inom lås och trygghetslarm. Man vill jobba med nätverk tillsammans med andra visnings- och utvecklingsmiljöer så att inte resurser läggs på liknande utvecklingsprojekt på olika orter.

Stockholmskem har ännu inte skapat några strategier beträffande visningsmiljöns uppbyggnad eller vad som ska visas förutom att visningslägenheten finns tillgänglig. Eftersom man själva saknar kunskap i dessa frågor söker man samarbete med andra aktörer inom och utanför kommunen för att involvera nödvändig kompetens. Först därefter vill man fastställa strategier för vad som ska visas och hur verksamheten ska bedrivas. Man anser att det kan vara intressant att involvera leverantörer i arbetet eftersom de ofta besitter hög kompetens och kunskap både om produkter och problembilder.

8.2.5 Vilken är målgruppen?

Som det konstaterats är olikheterna mellan de planerade visningsmiljöer som ingår i kartläggningen stor. Man har olika huvudmän, målsättningar, kunskaper och utgångspunkter. Detta avspeglar sig naturligtvis även på de målgrupper man väljer att rikta sig mot:

Stockholmskem har för avsikt att i första hand vända sig till de egna hyresgästerna. Men i den mån man kan involvera företrädare för kommunens verksamheter t ex förskrivande arbetsterapeuter m fl kommer man att vända sig till en bredare målgrupp även utanför de egna hyresgästerna.

I Skövde har man inte definierat sin målgrupp men säger sig vilja nå ut brett och vill bland annat vända sig till äldre personer men inte bara dem som redan har kontakt med kommun och landsting eftersom man vill nå nya grupper. Vidare vill man vända sig mot anhöriga och anhängvårdare, personal i omvårdnadsförvaltning, personal inom kommunens tekniska verksamhet och plan- och byggverksamhet. Man vill också nå bostadsföretag, grannkommuner, brukarorganisationer, pensionärsorganisationer, elever och studenter inom applicerbara utbildningar.

I Gävle riktar man sig i första hand mot anhängvårdare och personalen i linjeorganisationen det vill säga de som arbetar med vård och omsorg hos brukarna för att genom dem nå "slutkunden" dvs. personerna som är i behov av vård och omsorg.

MiCasa säger att man avser att rikta sig mot arkitekter, projektledare, personal i olika boende, politiker, styrelser m fl. Man är osäker på i vilken utsträckning man kommer att vända sig direkt till sina hyresgäster.

I Hässelby-Vällingby avser man att riktar sig i huvudsak mot tre målgrupper, brukare eller patienter, anhörigvårdare och deras anhöriga samt personal inom vård och omsorg. Samtliga dessa anses vara viktiga mot bakgrund att de alla har ett gemensamt ansvar för att förse brukarna med adekvata hjälpmedel. Man anser att behovet av utbildning för personal inom vård, omsorg och hemtjänst i frågor som rör möjlighet till ökat kvarboende är mycket stort. Genom visningsmiljön kan ett engagemang för dessa frågor skapas.

I Göteborg har man ännu inte tydligt definierat sin målgrupp men säger att man vill nå äldre göteborgare, medarbetare inom äldreomsorgen, inom bostadsföretag och universitetet och företag med inriktning mot frågor som rör möjligheter till ökat kvarboende.

9. Reflektioner och diskussion

Kartläggningen av befintliga och planerade visningsmiljöer har framför allt visat på en sak. Olikheten mellan hur man arbetar med att visa och tillhandahålla olika produkter för ett förenklat vardagsliv och ökat kvarboende och hjälpmedel i största allmänhet är mycket påtaglig. Några entydiga svar på frågeställningarna som legat till grund för kartläggningen kan inte ges. Däremot ger resultaten en kunskapsbas att utgå från i det fortsatta arbetet med att nå de fastställda målen för utvecklingsprogrammet Teknik för äldre.

Utifrån de gjorda intervjuerna och information som framkommit under kartläggningarna finns det vissa frågeställningar, problembilder och förmedlade erfarenheter som bör lyftas fram och diskuteras. Nedan följer de viktigaste punkterna.

9.1 Visningsmiljöerna visar på goda resultat och tillgodoser Teknik för äldres samtliga utvecklingsområden

Samtliga aktörer som intervjuats framhåller de positiva resultat som visningsmiljöerna ger oavsett vilken målgrupp man vänder sig till. Att kunna erbjuda möjlighet till att se på, ta i och prova produkter i en hemlik miljö skapar goda förutsättningar för att nå ut med kunskap och information om produkter som ökar kvarboendet och höjer livskvaliteten för äldre.

Utvecklingsprogrammet Teknik för äldre ska verka inom tre utvecklingsområden eller fokusområden Anhöriga, Information och Boende. Erfarenheterna från de kartlagda visningsmiljöerna är att samtliga dessa fokusområden tillgodoses via visningsmiljöer. Anhörigvårdare kan via visningsmiljöer få information och komma i kontakt med produkter och hjälpmedel som kan förbättra livskvaliteten både för dem själva och för deras anhöriga. Visningsmiljöerna är utomordentliga källor till informationsspridning om hjälpmedel och produkter och kan nå en bred grupp av människor och företag. Vidare ökar visningsmiljöerna tillgången till produkter och hjälpmedel som kan ge förutsättningar till ökat kvarboende för äldre samt öka deras livskvalitet. Med detta som bakgrund är det viktigt att HI arbetar med stödande verksamhet för att fler visningsmiljöer etableras. Den brist på samordning mellan visningsmiljöer, kommuner och landsting som kartläggningen visar på bör tas på allvar. Med hänvisning till de många positiva effekter väl fungerande visningsmiljöer ger bör HI verka för en ökad samverkan och erfarenhetsutbyte mellan visningsmiljöer samt vara ett stöd och en informationskanal för dem som planerar att etablera nya visningsmiljöer.

9.2 Är bostadsbolagen engagerade i frågor runt visningsmiljöer?

I riktlinjerna för fokusområdet Boende inom utvecklingsprogrammet står det bland annat: *Bostadsföretagen satsar i dag på visningslägenheter som träffpunkter med boende. Där vill man kunna visa vardagsteknik och produkter.*

I kartläggningen av befintliga och planerade visningsmiljöer framkommer det inget belägg för detta påstående. Ca 300 allmännyttiga bostadsbolag har tillfrågats via e-post om engagemang och endast ett fåtal bolag har svarat att de har engagemang eller planerar engagemang i att skapa en visningslägenhet. Att påstå att det finns ett generellt engagemang bland bostadsbolagen att etablera visningslägenheter är direkt felaktigt.

Hudiksvallsbostäders VD Nils-Erik Blomdahl säger i intervjun:

”Bostadsbolagens roll är tydlig, det handlar inte om att tillhandahålla hjälpmedel som en del i hyran, som tillval eller att göra omfattande installationer med generella hjälpmedel utan mer stötta med hårdvara i en lägenhet eller annan visningslokal. Hjälpmedel måste finansieras antingen som eget köp eller via traditionella kanaler och inte som tillval på hyran.”

Liksom Hudiksvallsbostäder är det många bostadsbolag som anser att man inte ska tillhandahålla olika produkter som tillval i boendet, att det ligger utanför deras ansvarsområden.

Ett ökat engagemang bland bostadsbolagen är naturligtvis en avgörande fråga för framgången med arbetet att öka kvarboendet för äldre och öka livskvaliteten. Ett antal bostadsbolag har visat engagemang i frågorna runt ökat kvarboende och finns omskrivna i kartläggningen. Det är naturligtvis oerhört viktigt att dessa bolag inspireras att sprida sina kunskaper och beskriva mervärdet i detta arbete, både ur ett företagsekonomiskt och ett samhällsekonomiskt perspektiv.

9.3 Ska det etableras få stora visningsmiljöer eller många små?

Begreppet visningsmiljö är mycket brett och kan vara allt mellan en mycket stor verksamhet med många anställda och ett brett verksamhets- och upptagningsområde och en liten lokal visningsmiljö utan fast anställda. Hjälpmedelscentrum Norr och Fungerande Hem och den planerade visningsmiljö i Hässelby-Vällingby är exempel på stora, omfattande visningsmiljöer. Deras motsats är bland annat de visnings-

lägenheter som byggdes upp i Tierp och Hudiksvall med i princip endast en anställd. Det ena behöver naturligtvis inte motsäga det andra med det är två olika filosofier som ligger till grund för valet. Den stora visningsmiljön vänder sig oftast till en mycket bred målgrupp medan den mindre oftast har en snävare målgrupp. I utvecklingsprogrammet Teknik för Äldre är målgrupperna tydligt definierad och utifrån den bör arbetet med att välja strategier för visningsmiljöerna utgå. Många små visningsmiljöer har naturligtvis lättare att nå människor i närområdet men kommer att brottas med problem runt kompetensförsörjning, öppettider, uppdatering av produkter och information.

9.4 Räcker ett fåtal produkter för att öka kvarboendet och höja livskvaliteten?

Frågan om vad som ska visas i visningsmiljöerna har berörts av flera av de intervjuade. I vissa fall och i större visningsmiljöer där man använder visningsmiljöerna i förskrivningsprocessen är utbudet på olika produkter och hjälpmedel mycket stort. I andra fall t ex den visningsmiljön som bostadsföretaget MiCasa planerar ska det endast finnas produkter relaterade till boendet och som inte kan fås via förskrivning eller bostadsanpassning. Frågan i rubriken är i högsta grad aktuell och måste besvaras när strategier för visningsmiljöer och visningslägenheter fastställs. I intervjun med Jerry Olsson, projektledare för Stockholmshem, konstaterar han följande:

”Man måste se till hela människan och inte till enbart några få produkter eller till en visningslägenhet. Ett fåtal produkter är inte tillräckligt för att öka kvarboendet för många. Man måste ta hänsyn till hela behovsbilden hos var och en för att nå bra resultat. Den rollen kan bara tas av kommunens ansvariga eftersom de har kunskapen. Utöver det kan Stockholmshem erbjuda lämpliga produkter som tillval.”

Att definiera vars och ens roll och att inom varje kommun samarbeta i frågorna kring produkter och hjälpmedel för att öka kvarboendet och livskvaliteten för äldre är ett stort och omfattande arbete som inte ensamt kan bäras av bostadsbolagen eftersom man oftast saknar både kunskap, kompetens och erfarenhet.

9.5 Vilken roll spelar personal inom vård, omsorg, hemtjänst och anhörigvårdare?

Många av de intervjuade framhåller bristen på kunskap om produkter som är särskilt lämpade för äldre och som kan öka kvarboendet och höja livskvaliteten bland dem som arbetar med och bland de

äldre. Samtidigt konstateras det att dessa grupper är mycket viktiga eftersom de i sitt arbete ser behovet av stöd och hjälp. Om de har rätt kunskap kan de också initiera insatser för att komma till rätta med olika enskilda situationer.

Visningsmiljöer kan fungera som utomordentliga utbildningslokaler. Via dessa kan man erbjuda utbildning i frågor runt hjälpmedel och produkter för personalen inom omsorg och hemtjänst samt till anhörigvårdare. Detta måste ses som en möjlig framgångsfaktor i arbetet med att öka kvarboendet och höja livskvaliteten för våra äldre.

Bilaga 1

Sammanställning över befintliga visningsmiljöer

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Bollnäs	www.hjalpnu.se	HjälpmedelSam, Butik med hjälpmedel i samarbete med HjälpmedelSam i Gävle. Se beskrivning på Gävle. Här finns ingen utställning i samarbete med leverantörer. Man har kortare öppettider. Se www.hjalpnu.se	Hjälpmedelsbutik
Falkenberg		Visningsrum med enklare kognitiva hjälpmedel, tips och idéer samt viss del förskrivningsbara hjälpmedel	Bild och data i Falkenberg. Knuten till dagverksamhet i samarbete med HMC
Gävle	Johanneslötsvägen 22, 806 28 Gävle, tel 026-15 35 01 www.hjalpnu.se	HjälpmedelSam. Butik och utställningsmiljö med inriktning mot lyft och förflyttningshjälpmedel mm. Man försäljer produkter inom områdena: Personlig vård, förflyttning, kommunikation och fritid, träning/massage, bandage/ortoser, strumpor/broddar, dynor/kuddar/svankstöd. Man har även en utställning i samarbetet med ett tjugotal leverantörer i huvudsak med inriktning mot lyft- och förflyttningshjälpmedel. Se www.hjalpnu.se	Hjälpmedelsbutik och utställning i samarbete med leverantörer.
Halmstad	Hälsoteknikalliansen Ann-Mari Bartholdsson, projektledare 035-17 98 87, 070-206 62 68 ann-mari.bartholdsson@regionhalland.se	Trygg Hemma – Leva & Bo är namnet på ett projekt inom Hälsoteknikalliansens fokusområde Trygg Hemma. Projektet syftar till att skapa test och utvecklingsmöjligheter i hemmiljö för att få fram tekniska lösningar som möjliggör ett tryggt kvarboende för äldre människor. Under våren 2007 jobbade man med en visningslägenhet som stängdes under sommaren 2007. I slutet av november etableras en ny visningslägenhet.	Intervju med Ann-Marie Bartholdsson
Helsingfors	Anne Wassén Bano AB 08-30 33 14, 070-756 23 06.	Fungerande hem Visningsmiljö i Helsingfors med omfattande samarbetet med leverantörer.	Intervju med Anne Wassén

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Hudiksvall	Karin Johnsson Hudiksvalls kommun 0650-195 13 073-270 59 94 karin.h.jonsson@ hudiksvall.se	Visningsmiljön är skapad i deras nyöppnade anhörigcentrum i november 2007. Produkterna som visas är det som fanns i visningslägenheten inom Hemma med IT. Saknar mål med verksamheten och låg kunskap om produkterna.	Intervju med Karin Johnsson
Hudiksvall	Karin Karkiainen fd arbetsterapeut och delprojektledare och Nils-Erik Blomdahl VD Hudiksvallsbostäder 0650-354 23	Visningslägenhet i inom projektet Hemma med IT.	Intervju med Karin Karkiainen
Härnösand	0611-34 89 24	Resurscentrum	Gula Villan
Karlstad	Inger Olsson Verksamhetsutvecklare Karlstads Kommun 054-29 71 17 070-329 01 49 inger.olsson4@ karlstad.se	Tidigare haft visningslägenhet där man provade kognitiva hjälpmedel för personer med psykiska funktionshinder. Nu flyttat till mindre lokaler i anslutning till vårt kontor inom Avdelningen för socialpsykiatri i Karlstads kommun där det finns möjligheter till studiebesök för mindre grupper och för brukare.	
Katrineholm	Lena Adem Katrineholms Resurscenter Tulpanvägen 5 641 50 Katrineholm 0150-569 08 lena.adem@ katrineholm.se	Visar kognitivt stöd, främst tidshjälpmedel och bildstöd av olika slag. Målgruppen vuxna utvecklingsstörda	Sakoteket
Kramfors/ Nyland	Kråkan krakan@kramnet.se	Visningsmiljö med mycket kognitiva hjälpmedel. Knuten till dagverksamhet	Besöksredovisning finns
Luleå	Ewa Ö-Holmqvist Hjälpmedelskonsu- lent 0920-28 40 41 070-200 55 56 ewa.ohstrom- holmqvist@nll.se	Huvudsaken – resurscenter för kognitivt stöd. Placerat i Luleå med Norrbotten som upptagningsområde. Drivs av Lands-tinget. Visningsmiljö där man visar på möjligheter i form av olika lösningar, hjälpmedel etc. för kognitivt stöd.	Telefonintervju med Ewa Ö-Holmqvist

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Malmö	Gertrud Garver Hjälpmiddelskonsulent Malmö stads Hjälpmiddelsentrum Regnvattengatan 2 212 23 Malmö 040-34 75 10 fax 040-34 7515	Hjälpmedelsutställning i ett rum (ca 4x8 m) för kommunikation och kognition. Olika sektioner som visar hjälpmedel för närkommunikation, demens, utvecklingsstörning, tidshjälpmedel. Dator med program för ovan områden (t ex pictogram, bliss, mina pengar m m). I rummet sker utprovning och information till t ex personal i gruppboendestäder.	Telefonintervju med Gertrud Garver
Mullsjö	Villa SmartBo Mullsjö Folkhögskola 565 32 Mullsjö 0392-374 00 Håkan Söderlund 0392-374 17 hakan.soderlund@ email.mullsjö.se	Villa SmartBo är ett projekt om teknikstöd i boendet som Föreningen Sveriges Dövblinda (FSDB), Föreningen Exkomp/Fruktträdet och Mullsjö folkhögskola driver gemensamt. Allmänna arvsfonden finansierar projektet. Där finns allt som finns i ett vanligt hem och en hel del till. Husets planlösning är anpassad för dövblinda. Inredning, möbler, belysning, maskinell utrustning som tvätt- och diskmaskiner, dammsugare, hushållsmaskiner, husgeråd, hjälpmedel mm väljs ut av dövblinda för att passa dövblinda.	
Norrköping	Hälsans nya hem Karin Gustavsson 0142-83 891 karin.gustavsson@ halsansnyaverktyg.se Lars Sandell Hysesbostäder Norrköping lars.sandell@hnab.se http://www.halsansnyaverktyg.se?sid=1346&parent=799	Hälsans nya hem (inom projektet Hälsans nya verktyg) är en levande testmiljö för framtidens produkter – varor och tjänster – för hälsa och vård i hemmet. Projektet ska etablera bostadsområdet Ljura i Norrköping med sina 900 lägenheter, som en test- och utvecklingsmiljö för nya varor och tjänster. Ett av projektets mål är att de nya produkterna ska främja ett ökat kvarboende. Jobbar med att testa ny teknik, bl a en Bo-portal via TV.	Besöksredovisning finns
Sandviken	Sandvikens sjukhus Irja Forsberg Leg. arbetsterapeut Hjärnskadeteamet 026-27 83 83	Träningslägenhet med en del IT-stöd i form av olika larm och kalenderfunktion med påminnelser. OBS ingen visningslägenhet utan den används som en del i rehabiliteringen.	Träningslägenhet på Sandvikens sjukhus
Skene	Inge Dahlberg inge.dahlenborg@ telia.com	Visningsrum med enklare kognitiva hjälpmedel, tips och idéer. Särskilt rum inrett för äldre	
Skövde	Anne Stentoft anne.stentoft@ vgregion.se	Visningsrum med enklare kognitiva hjälpmedel, tips och idéer samt viss del förskrivningsbara hjälpmedel.	Vardagstanken. Koppling till HMC

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Sollefteå	0620-68 29 17 alt. 68 29 09	Resurscentrum	Älvens aktivitetshus
Stockholm Danderyds sjukhus	@home – tränings- lägenhet Ann Granqvist 08-655 53 54 http://www.ds.se/ Web/NormalPage_____1839.aspx	Träningslägenhet som används främst för personer som vårdas på Rehabiliteringsmedicinska Universitetskliniken Stockholm I @home utförs en boendebedömning av personer med funktionshinder/förvärvade hjärnskador med syfte att utifrån personens individuella behov, med stöd av IT, göra en strukturerad bedömning av förmågan att klara eget boende och/eller klara sina dagliga aktiviteter i boendet.	
Stockholm, HI	Jörgen Kunnari HI 08-620 18 78 jorgen.kunnari@hi.se	Visningsmiljö utformad som lägenhet med tekniska hjälpmedel. http://www.hi.se/templates/ Page_____1048.aspx	Besöksredovisning finns
Stockholm Klara Mera	Klara Mera Rosenlund Tideliugatan 12, Stockholm 08-640 09 95 klaramera@sll.se	Klara Mera vänder oss till ungdomar och vuxna personer med måttlig och lindrig utvecklingsstörning, deras anhöriga och personal. Man har en omfattande visningsmiljö "Klaras lägenhet" med kognitiva hjälpmedel.	Besöksredovisning finns
Stockholm Tentaculus	Tomas Engström 0705-51 65 29 Burspråksvägen 6 Stockholm HK: Studiegången 3 831 40 Östersund 063-13 78 10	Visningslägenhet i Stockholm där Tentaculus system är installerat och demonstreras.	Intervju med Tomas Engström
Sundsvall	060-19 25 27	Resurscentrum	Kryddan
Tierp	Karin Eriksson Nyberg	Karin Eriksson var projektledare för projektet Hemma med IT i Tierp där man byggde upp en visningslägenhet. Lägenheten stängdes när projektet avslutades.	Besöksredovisning finns
Timrå	060-57 30 80	Resurscentrum	Tallkotten
Trollhättan	Kerstin Åberg 0520-49 53 45	Utvecklar bildstöd och arbetar med kognitiva hjälpmedel. Har en utförlig hemsida som visar hjälpmedel och inköpsställen. Kopplat till dagverksamhet i Trollhättan.	Trollreda
Ulricehamn	tingslyckans.bildfabrik @ulricehamn.se	Visningsrum med enklare kognitiva hjälpmedel, tips och idéer. Bildfabrik	Tingslyckan i anslutning till dagverksamhet

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Umeå	Åsa Risberg 070-382 74 26 Sara Burvall 070-636 74 91	Hjälpmedelscentrum Norr	Besöksredovisning finns
Uppsala	Anna Nylund, arbetsterapeut OrdBild Åmynningens Dagliga Verksamhet, Uppsala kommun Knivstagatan 6 753 23 Uppsala tel/fax 018-727 71 43 uvb.ordbild@uppsala.se www.ordbilduppsala.se	Utställning med bildstöd för minne och struktur samt enklare hjälpmedel för att underlätta vardagen. Tillverkar bildstöd, har informationer, utbildningar och studiebesök.	Kopplat till Åmynningens dagliga verksamhet.
Uppsala	Åsa Antonsen Projekt KogniTek Uppsala asa.antonsen@ akademiska.se	Visningslokal där det visas miljöanpassningar i t ex kök, vi kan också demonstrera hjälpmedel, produkter och dataprogram som kan vara till stöd om man har kognitiva funktionshinder.	Inriktning på vuxna med ADHD
Örnsköldsvik	0660-770 38	Resurscentrum	Tid och rum

Bilaga 2

Sammanställning över planerade visningsmiljöer

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Blekinge tekniska högskola – Ronneby	Bo Helgesson bo.helgesson@bth.se 0457-38 55 58 070-878 76 97	Blekinge Tekniska Högskola har ambition är att upprätta en visningsmiljö med inriktning mot området aktiva och mobila seniorer. Man planerar att bli söka medel från KK-stiftelsen inom det de kallar "Å-lyftet".	
Gävle	Lena Furubacke OpenCare	Projekt för att skapa nya effektiva lösningar för vård i hemmet och öka kvarboendet. Utvecklar IT plattform för tjänster och produkter för att underlätta vård, omsorg och anhörigvård. Visningslägenhet i stadsdelen Brynäs startad i november 2007.	Intervju med Lena Furubacke
Göteborg	Kerstin Karlsson Senior Göteborg 070-761 28 55, 031-368 03 06	Senior Göteborg jobbar under utvecklingsenheten i Göteborg med projekt för att utveckla boendet och möjligheten till kvarboende i Göteborg. Utgångspunkten är bli arbetet i Kortedala 2000–2007. Har kopplingar mot Medichus och deras experimentlokal. Har ansökan om stöd från Teknik för äldre.	Intervju med Kerstin Karlsson
Rättvik	Marie Blomberg Medicinskt Ansvarig Sjuksköterska Socialförvaltningen Rättviks kommun 795 80 Rättvik 0248-70 312 070-204 24 94 marie.blomberg@ rattvik.se	Har ambitioner att starta ett datortek i anslutning till någon dagverksamhet i kommunen.	
Hässelby-Vällingby	Christina Persson, arbetsterapeut i Hässelby-Vällingby stadsdel	Planerad visningsmiljö i Hässelgården seniorcentrum ett aktivitetscentrum för personer över 65 i Hässelby	Intervju med Christina Persson
Järfälla	Åke Svensson ake.svensson@jarfalla.se	Järfälla planerar en visningsmiljö i samband med nyproduktion	

Ort	Kontaktperson	Beskrivning	Övrigt
Motala	Bostadsstiftelsen Platen Förvaltningschef Christer Lindvall 0141-22 89 22 073-682 89 22 christer.lindvall@ platen.se	Platen planerar att införa i första hand vissa trygghetsprodukter som tillval. Vilka produkter och hjälpmedel som ska ingå är ej fastställt. (Här kan HI och HBV vara behjälpliga med ett "färdigt" sortiment av produkter)	Eventuellt skapar man visningsmiljöer i anslutning till sina områdeskontor.
Rättvik	Marie Blomberg Medicinskt Ansvarig Sjuksköterska Socialförvaltningen Rättviks kommun 795 80 Rättvik 0248-70 312 070-204 24 94 marie.blomberg@ rattvik.se	Har ambitioner att starta ett datortek i anslutning till någon dagverksamhet i kommunen.	Intresserade av att starta visningsmiljö?
Skövde	Marianne Weibull, arbetsterapeut kommunrehab 0500-49 86 84 Maud Gustavsson, syn-hörelseinstruk- tör kommurehab 0500-49 85 41	Har planer på att starta visnings/upplevelselägenhet. Målsättningen är att ta hänsyn till hela människan – rörelse, kognition, syn och hörsel utifrån ett normalt åldrande.	Intervju med Maud Gustavsson
Stockholm – MiCasa	Anders Nordstrand, VD MiCasa Fastigheter Rosenlundsgatan 44 B Box 17211 104 62 Stockholm 08-508 360 10	MiCasa planerar att skapa två visningslägenheter med inriktning mot anpassade bostäder och diverse hjälpmedel.	Intervju med Anders Nordstrand
Stockholm – Stockholmshem	Jerry Olsson 073-960 56 63 jerry.olsson@ stockholmshem.se	Stockholmshem skapar en visningslägenhet i Hammarby Sjöstad för att dels visa IT- och TV-erbjudanden men även för att möjliggöra visning av hjälpmedel i boendet.	Intervju med Jerry Olsson
Örebro	Inga Blomstrand Medicinskt ansvarig för rehabilitering Örebro Kommun	Har ingen visningsmiljö men säger sig vara intresserade av att "få till någon".	

Bilaga 3

E-post förfråga

Till HIs kommunnätverk inom området äldre och rehabilitering

Inom ramen för Utvecklingsprogrammet Teknik för äldre har det fastslagits att det är viktigt med visningsmiljöer för att introducera och sprida kunskap om teknik och hjälpmedel som stödjer äldre personers kvarboende i egna bostäder. HI genomför nu en kartläggning över var det i dagsläget finns visningsmiljöer med viss inriktning mot äldre personers behov av hjälpmedel eller var det finns ambitioner att starta liknande visningsmiljöer.

Känner du till någon visningsmiljö med hjälpmedel och teknik med inriktning mot äldre målgrupper? I så fall vill vi gärna att du svarar på detta mejl med en kort beskrivning och kontaktuppgifter till visningsmiljön. Vi är även intresserade av att ta del av information om ev. planer på att starta liknande visningsmiljöer. Ditt svar vill vi gärna ha senast den 5 november.

För information om utvecklingsprogrammet Teknik för äldre, besök vår webbplats www.hi.se/teknikforaldre

Tack på förhand.

Vänliga hälsningar

Ingegärd Nicolaou

Bilaga 4

Minnesanteckningar

Styrgruppsmöte – Kartläggning av Visningsmiljöer

Datum: 2007-10-31

Plats Hjälpmedelsinstitutet

Närvarande: Ingela Sedin-Nilsson HI, Eric Liljeström projektledare, Bengt Andersson HI, Claes Tjäder HI, Jörgen Kunnari HI, Ylva Sandström SABO, Ingela Månsson HI.

- Mötet gick igenom de övergripande målen för projektet beträffande uppdraget att kartlägga befintliga visningsmiljöer samt tilläggsuppdraget att kartlägga intressenter som vill skapa visningsmiljöer och fastställde dessa. Bilaga 1
- Mötet gick igenom den bruttolista som används som arbetsmaterial och beslöt att den, inom ramen för projektet, ska utvecklas och kompletteras med så många visningsmiljöer som möjligt. Vidare bör den innehålla uppgifter om huvudmän för visningsmiljöerna och eventuella övriga aktörer.
- Mötet diskuterade begreppet visningsmiljö och konstaterade att begreppet inte enkelt låter sig definieras. Kartläggningen ska omfatta alla typer av visningsmiljöer, dock inte i första hand Hjälpmedelscentraler. Dessa redovisas i bruttolistan. Besök genomförs vid visningsmiljöer med större omfattning eller som är relaterade till ökat kvarboende.
- Ökat fokus ska läggas på att identifiera och kartlägga intressenter som har målsättning att starta/etablera visningsmiljöer relaterade till bland annat ökat kvarboende. En möjlig nivå kan vara att identifiera 10 st orter/miljöer som kan framhållas som goda exempel. Dessa bör om möjligt representera olika inriktningar från mer omfattande till enklare/mindre visningsmiljöer och gärna med bostadsbolag som intressent/samarbetspartner.
- Information om kartläggningen ska spridas inom lämpliga nätverk t ex SABO, SKL och till lämpliga media i samband med att slutrapporten presenteras.

Bilaga 5

Frågeformulär vid kartläggning av visningsmiljöer

Detta frågeformulär ligger till grund för kartläggning av visningsmiljöer i Sverige som utförs av konsult Eric Liljeström på uppdrag av Hjälpmedelsinstitutet. Kartläggningen ska fastställa svar på följande frågeställningar:

- Vilka visningsmiljöer finns i Sverige idag?
- Vilka är huvudmännen/finansiärerna?
- Hur drivs verksamheten?
- Hur är visningsmiljöerna uppbyggda och vad visas?
- Vilka är erfarenheterna?

1. Grunduppgifter

Uppgiftslämnare, namn, befattning m m.

Vem är huvudman för visningsmiljön?

Visningsmiljöns adress:

Kort beskrivning av visningsmiljön beträffande lokaliteter, storlek, utformning, omgivning, läge, m m.

Finns det någon anställd personal som är kopplad till visningsmiljön?

Vem är ansvarig för visningar?

Vilka är visningsmiljöns öppettider? (öppet för allmänhet, krävs det förbokningar m m)

Vilka är målgrupperna för visningsmiljön?

2. Bakgrund

Vad var upprinnelsen till att visningsmiljöns skapande?

Vad var målet med att skapa visningsmiljön?

Vem eller vilka var initiativtagare?

Beskriv i korthet processen för visningsmiljöns tillkomst:

När påbörjades arbetet?

När öppnades visningsmiljön?

Vilka aktörer var delaktiga i processen och vad var deras roller?

Hur finansierades visningsmiljön?

Var några brukarorganisationers involverade och i så fall vilka och med vad?

Hade ni någon förebild vid skapandet av visningsmiljön?

3. Intressenter i nuläget

Vilka är intressenterna i visningsmiljön och vad är deras roll? (leverantörer, bostadsföretag, brukarorganisationer, kommun, landsting)

Finns det någon styrelse, styrgrupp, referensgrupp eller liknande?

4. Visningsmiljön

Vilka produkter visas?

Har ni någon strategi beträffande vad som ska visas?

Vem fattar beslut om vad som ska visas?

Väljer man fritt vilka produkter som ska visas eller finns kopplingar till vissa leverantörer?

När och hur byts produkter ut?

Vem finansierar produkterna?

Vem ansvarar för exponeringen?

Är visningsmiljön helt fristående från intressenterna?

Vilket IT-stöd finns i lokalerna?

Utför man några egna provningar eller tester av hjälpmedel?

Är lokalerna tillgängliga?

Är hänsyn tagen till synsvagas behov av färger och kontraster?

5. Ekonomi

Vem finansierar lokalkostnaderna?

Vem bekostar löner?

Vem betalar övriga kostnader?

Erhåller visningsmiljön några bidrag och i så fall från vem och för vad?

6. Besökare

Hur många besöker visningsmiljön per dag/vecka/månad?

Hur många besökare har ni haft sedan starten?

Vilka är besökarna? (grupper, enskilda, arrangerade studiebesök)

Vilken respons får man från besökarna? (bra, dåligt, produkter som efterfråga m m)

Vilka produkter visas störst intresse?

7. Beställning av produkter

Tillhandahålls produkterna av kommunens bostadsanpassning, via landstinget eller köps för egna medel.

Kan man köpa/beställa produkter i visningsmiljön?

Hur fungerar kopplingen mellan intresserade kunder och leverantörerna?

8. Marknadsföring

Hur når man "kunderna" dvs. de som är intresserad av produkterna som visas?

Finns det avsatta pengar för marknadsföring?

Vem ansvarar för ev. marknadsföring?

Finns det någon extern samarbetspartner som hjälper till med marknadsföring, hänvisar till visningsmiljön?

9. Erfarenheter

Erfarenheter samlas in från flera av huvudmännen /finansiärer / intressenterna runt varje visningsmiljö.

Tillfrågad 1

Vem tillfrågas? (namn, befattning m m)

Vilken är er roll i visningsmiljön?

Med vad har ni bidragit med vid tillkomsten av visningsmiljön och löpande? (utformning, information, ekonomi m m)

Har utfallet stått i proportion till insatsen?

Vilka är de tydligaste erfarenheterna från ert arbete med visningsmiljön?

Vad skulle ni förändra om ni skulle delta i ett liknande projekt igen?

Tillfrågad 2

Vem tillfrågas? (namn, befattning m m)

Vilken är eran roll i visningsmiljön?

Med vad har ni bidragit vid tillkomsten av visningsmiljön och löpande?
(utformning, information, ekonomi m m)

Har utfallet stått i proportion till insatsen?

Vilka är de tydligaste erfarenheterna från ert arbete med visningsmiljön?

Vad skulle ni förändra om ni skulle delta i ett liknande projekt igen?

10. Frågeställarens egna kommentarer

Bilaga 6

Frågeformulär vid kartläggning av planerade visningsmiljöer

Detta frågeformulär ligger till grund för kartläggning av intressenter som vill skapa visningsmiljöer i Sverige. Kartläggningen utförs av konsult Eric Liljeström på uppdrag av Hjälpmedelsinstitutet. Kartläggningen ska fastställa svar på följande frågeställningar:

- Vad är bakgrunden till att man vill skapa en visningsmiljö?
- Vilka är huvudmännen/finansiärerna?
- Hur ska verksamheten drivas?
- Hur planeras visningsmiljön vara uppbyggda och vad ska visas?
- Vilken är målgruppen?

1. Grunduppgifter

Uppgiftslämnare, namn, befattning m m.

Vem är huvudman för den planerade visningsmiljön?

Visningsmiljöns adress om möjligt:

Kort beskrivning av den planerade visningsmiljön beträffande lokaliteter, storlek, utformning, omgivning, läge, m m.

Ska det finnas någon anställd personal som är kopplad till visningsmiljön?

Planerade öppettider (öppet för allmänhet, krävs det förbokningar m m)

Vilka är målgrupperna för visningsmiljön?

2. Bakgrund

Vad var upprinnelsen till att man vill skapa en visningsmiljön?

Vad är målet med att skapa visningsmiljön?

Vem eller vilka är initiativtagare?

Beskriv i korthet processen för visningsmiljöns skapande så här långt:

Beskriv i korthet den fortsatta processen för visningsmiljöns skapande:

När påbörjades arbetet?

När planeras visningsmiljön att öppnas?

Vilka aktörer har varit delaktiga i processen och vad är deras roller?

Hur finansieras visningsmiljön?

Är några brukarorganisationer involverade och i så fall vilka och med vad?

Finns det någon förebild?

3. Intressenter i nuläget

Vilka är intressenterna i den planerade visningsmiljön och vad är deras roll? (leverantörer, bostadsföretag, brukarorganisationer, kommun, landsting)

Finns det någon styrelse, styrgrupp, referensgrupp eller liknande?

4. Visningsmiljön

Vilka produkter planeras att visas?

Har ni någon strategi beträffande vad som ska visas?

Vem kommer att fatta beslut om vad som ska visas?

Väljer man fritt vilka produkter som ska visas eller finns kopplingar till vissa leverantörer?

Vem finansierar produkterna?

Kommer visningsmiljön vara helt fristående från intressenterna?

Vilket IT-stöd planeras att finnas i lokalerna?

5. Ekonomi

Vem finansierar lokalkostnaderna?

Vem bekostar löner?

Vem betalar övriga kostnader?

Räknar man med några bidrag och i så fall från vem och för vad?

6. Besökare

Vilka är de planerade besökarna/målgruppen? (grupper, enskilda, arrangerade studiebesök)

7. Övriga frågor

Vilka problem har man stött på under processen?

Finns det några hinder för att skapa visningsmiljön?

8. Frågeställarens egna kommentarer

Regeringen har gett Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att utveckla bra bostäder och fler, bättre produkter för äldre och anhöriga.

Teknik för Äldre pågår mellan 2007–2009 med en årlig budget på 22 miljoner kronor.

Fokusområden:

- Anhöriga
- Information om och tillgänglighet till bra produkter
- Boende

För utveckling inom dessa områden går det att söka utvecklingsstöd.

Sista ansökningsdatum är den 15 oktober 2008.

Läs mer på www.hi.se/teknikforaldre

Hjälpmedelsinstitutet är ett nationellt kunskapscentrum inom området hjälpmedel och tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning.

Hjälpmedelsinstitutet arbetar för full delaktighet och jämlikhet genom att medverka till bra och säkra hjälpmedel, en effektiv hjälpmedelsverksamhet och ett tillgängligt samhälle.

Hjälpmedelsinstitutets verksamhet omfattar:

- provning och stöd vid upphandling av hjälpmedel
- forskning och utveckling
- utredningsverksamhet
- utbildning och kompetensutveckling
- internationell verksamhet
- information och kommunikation

Hjälpmedelsinstitutets huvudmän är staten och Sveriges Kommuner och Landsting.

Hjälpmedelsinstitutet

Box 510, 162 15 Vällingby

Tfn 08-620 17 00

Fax 08-739 21 52

Texttfn 08-759 66 30

E-post registrator@hi.se

Webbplats www.hi.se

Best nr 08315-pdf